

Roman Erfzonde en verval in Zuid-Afrika

Boer Wortel in de Swartberge

28/03/2014 | Ludo Teeuwen

Anna Louw beschrijft in *Kroniek van Perdepoort* de ondergang van een hoogmoedige boerenfamilie. Deze klassieker uit Zuid-Afrika verschijnt voor het eerst in het Nederlands.

Na zijn grote populariteit tijdens de jaren 20 en 30 kende de Zuid-Afrikaanse boerenroman een revival in de jaren 60. Maar het was de ‘moderne’ auteur niet langer te doen om de idyllische verheerlijking van het harde boerenleven met zijn traditionele familiewaarden. In de plaats daarvan kwam de kritische blik en de analyse van de fundamenteën en mechanismen van een erg conservatieve en paternalistische moraal.

Kroniek van Perdepoort van Anna Louw, een roman uit 1975, illustreert mooi die ‘demythologisering’ van het genre. Het boek is in alle opzichten een klassieker maar het is vooral ook een scharnierroman, tegelijkertijd traditioneel en vernieuwend. Het is een verhaal waarin de nostalgie naar het grootse boerenleven tastbaar aanwezig is en waarin al elementen zitten waarop hedendaagse auteurs zoals Etienne van Heerden en zelfs J.M. Coetzee voortbouwen.

In een afgelegen vallei van de Swartberge heeft de familie Lotriet een mooie boerderij uitgebouwd. De ondertussen overleden pater familias, Koos Lotriet, boerde weliswaar vooruit, maar hij kon het niet nalaten om met zijn rijkdom te pronken. Vanwege zijn praalzucht kreeg hij in de streek al snel de naam ‘Koos Nek’ en werd hij nooit echt aanvaard. En zoals het in een bijbelse context past, komt hoogmoed voor de val. De vijf zonen van Koos zijn ‘waterloten’, of wilde loten, gedegenereerd dus. Ze zijn nauwelijks in staat om het werk van hun vader verder te zetten. Elk van hen staat trouwens voor een of andere hoofdzonde zoals hebzucht, wellust of gulzigheid.

Erfzonde

Vernieuwend of ‘modern’ in dit boek zijn de psychologische portrettering en de niet-chronologische opbouw waarbij drie dagen uit het leven van de Lotriets worden verteld in omgekeerde volgorde. De hoofdgebeurtenis, een begrafenis en de perikelen daaromheen, wordt eerst verteld. Dan gaan we terug naar de dagen die aan de begrafenis voorafgingen. Daardoor moeten we zelf de personages en feiten ‘re-construeren’ en wordt langzamerhand het verwarrende plaatje duidelijk.

Opmerkelijk is ook dat de kleurlingen en zwarten, die in de traditionele boerenroman niet aan bod komen, tenzij als figuranten, hier nadrukkelijk aanwezig zijn. De gekleurde arbeiders, bron van de blanke rijkdom, zijn weliswaar arm en nog steeds ondergeschikt aan hun werkgevers, maar tegelijkertijd spotten en lachen ze met de Lotriets. Heel subtiel zijn de eerste tekenen

aanwezig van politieke en sociale onrust. De suprematie van de blanken is in deze roman niet langer evident.

In *Kroniek van Perdepoort* is de boerderij, of 'plaas' in het Afrikaans, als centrum van de blanke macht in verval. De 'oude' waarden worden uitgehold en ondergraven. Later, in de jaren 80 en 90, werd deze demythologisering voortgezet door Etienne van Heerden, die met *Toorberg* (1986) de boerenroman opnieuw herschrijft en nog een stap verder gaat. Wat bij Anna Louw nog 'tragiek' is, met een nadruk op verval en degeneratie, wordt bij Van Heerden satire. Bij Louw staat de 'boerderij', en daarmee heel de boerenideologie, onder druk en wordt het voortbestaan ervan bedreigd. Bij Van Heerden is de boerderij verworpen tot een vakantieplaats, zoals in de roman *Kikoejoe* (1996), of krijgt ze de naam 'Fata Morgana', zoals in *Die Stoetmeester* (1993). Maar de religieuze en zelfs calvinistisch geladen thematiek van schuld en boete, van de zonde van de 'voorvaders' die zich doorzet in de latere generaties (als de erfzonde), blijft ook bij Van Heerden nog altijd zeer nadrukkelijk aanwezig.

Kroniek van Perdepoort is een prachtige roman. Met zijn geladen thematiek en moeilijke structuur is de publicatie van een vertaling niet evident. Dit is een boek waar je de tijd voor moet nemen. Maar het is een mooie bijdrage aan de literatuur. Vertaler en uitgever verdienen een prijs.

ANNA LOUW

Kroniek van Perdepoort.

Vertaald door Rob van der Veer, Van Oorschot, 396 blz., 22,50 €.